

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ У МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ НАПРЯМУ «ОХОРОНА ПРАЦІ»

Третьяков О.В., к.т.н., доцент,
Харківська національна академія міського господарства

Дашковська О.В., к.х.н., доцент
*Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН молоді та спорту
України, м. Київ*

Обґрунтовано необхідність вивчення культури безпеки для формування загальної філософії при реалізації професійної діяльності фахівців з охорони праці.

Постановка проблеми. Перехід до концепції сталого розвитку суспільства неможливий без урахування та, за необхідністю, трансформації світогляду кожної людини в напрямку підвищення її відповідальності за майбутнє наступних поколінь. Сучасні стратегії України спрямовані на подальший розвиток національної системи освіти, її адаптацію до умов соціально орієнтованої економіки та інтеграцію в Європейське і світове освітнє співтовариство. Міністерство освіти і науки України докладається чимало зусиль для реалізації в Україні положень Болонського процесу, мета якого – створення єдиного Європейського простору вищої освіти.

Існуюча ж на сьогодні система освіти молоді має безліч істотних недоліків, серед яких особливо слід відзначити наступні:

– недостатність використання програмно – цільового походу в організації навчального процесу у закладах освіти;

– застосування застарілих методів і форм навчання, нездатних забезпечити відповідний рівень компетенцій, знань, умінь і навичок сучасних фахівців та гарантувати їм необхідну якість підготовки, особливо в питаннях безпечної життєдіяльності;

– відсутність дійової системи критеріїв і показників, за допомогою яких оцінюватимуть рівень сформованості особистої безпеки людини, як необхідної умови забезпечення якості підготовки фахівця в певній області господарчо-економічної, політичної, технічної та гуманітарної діяльності;

– опір на знання, а не на особисту діяльну компоненту.

Необхідність усунення вказаних недоліків потребує визначення однієї з головних проблем сучасного суспільства – накреслення підходів до трансформації системи виховання культури безпеки студентів особливо технічних ВНЗ, які задовольнятимуть існуючим психолого-педагогічним умовам і нормам. Такі підходи, передусім, повинні бути спрямовані на розвиток творчих здібностей особи, уміння знаходити вірне рішення в нестандартних ситуаціях, самостійно і творчо мислити, адаптуватися до умов, які швидко

змінюються. Як показує практика, на сучасному етапі розвитку цивілізації суспільству важливо підготувати не лише кваліфікованих фахівців в будь-якій області господарювання, але й навчити їх бачити, оцінювати, не провокувати, а запобігати небезпеки, які виникають в процесі життєдіяльності людства. Такий стан освіти може бути забезпечено тільки за умов підвищення рівня індивідуальної культури безпеки, в першу чергу, окремої особи і на такому тлі суспільства в цілому.

Аналіз останніх досліджень. У листі державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду до Кабінету Міністрів України від 10.02.2009 р. за № 01/01-13.2-5/03/747 зазначається: наша країна не вважатиметься інтегрованою в Європейське суспільство без докорінних змін у системі підготовки кваліфікованих кадрів, обізнаних у питаннях промислової безпеки та охорони праці.

Постановою Кабінету Міністрів України від 13.12.2006 р. № 1719 «Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр» [1] вперше в нашій країні була передбачена підготовка бакалаврів за напрямом «Охорона праці». Наявність фахівців у галузі охорони праці, підготовлених відповідно до сучасних вимог освіти з урахуванням останніх досягнень світової науки стане ключовою ланкою у здійсненні робіт щодо запобігання аваріям і травматизму на виробництві та підвищенню загального рівня безпеки в країні.

Постановка завдання. Розкрити основні характеристики та особливості складових поняття “Культура безпеки життєдіяльності”, щоб за їхньої допомоги визначити найбільш ефективні методи впливу на сучасну молодь задля формування у неї стійкої мотивації щодо необхідності дотримання принципів культури безпеки, як головної умови подальшого життя особливо у фахівців з охорони праці.

Основний матеріал дослідження. Вступ до спеціальності – нормативна дисципліна циклу професійної та практичної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр галузі знань 1702 «Цивільна безпека», напряму підготовки 6.170202 «Охорона праці» у відповідності з Галузевим стандартом вищої освіти України, затверджений і введений в дію Наказом Міністра освіти і науки України № 320 від 10.04.2009 р. [2].

Ця дисципліна вивчається з метою необхідного в їхній подальшій професійній діяльності рівня знань та умінь з правових і організаційних питань охорони праці, з питань гігієни праці, виробничої санітарії, техніки безпеки та пожежної безпеки, визначеного відповідними державними стандартами освіти, а також активної позиції щодо практичної реалізації принципу пріоритетності охорони життя та здоров'я працівників по відношенню до результатів виробничої діяльності.

До нормативної дисципліну “Вступ до спеціальності” у відповідності з ОПП включені наступні змістові модулі (таблиця).

Перегляд цілей, завдань, змісту освіти, який сьогодні відбувається в країні, дозволить нарешті перейти до особистісно-орієнтованої моделі підготовки фахівців. Від обмеженого кола спілкування, в неперушних межах

суспільних норм і традицій, що склалися століттями, людина перейде до системи складних, рухливих, швидко змінних громадських зв'язків і стосунків. Необхідність такого кроку обґрунтована сучасними загальними глибинними змінами в соціумі та суспільно-економічних умовах існування. Безперервний науковий і технологічний прогрес також потребує від сучасного фахівця необхідності бути готовим до періодичних змін у своїй професійній діяльності.

Таблиця 1 – Блоки змістових модулів, що складають навчальну дисципліну «Вступ до спеціальності»

Шифр(и) блоків змістових модулів та змістових модулів, що входять до даного блоку	Назви блоків змістових модулів та змістові модулі, що входять до даного блоку
ПП. 03	Основні етапи розвитку науки про захист людини від шкідливого та небезпечного впливу техногенного виробничого середовища
2. 07. 01. 01	Концепція формування цілісної системи знань з питань охорони праці.
2. 07. 01. 02	Суспільство та розвиток суспільних виробничих відносин
ПП. 04	Стан охорони праці на сучасному етапі в Україні та інших країнах світу
2. 07. 08. 01	Стан охорони праці в Україні та інших країнах світу
3. 01. 05. 02	
2. 07. 08. 02	Основні принципи державної політики України з питань охорони праці
3. 01. 05. 03	
2. 07. 08. 03	Основні принципи організації охорони праці в умовах різних форм власності
4. 05. 06. 02	
1. 14. 18. 02	Законодавче регулювання питань охорони праці щодо створення безпечних і здорових умов праці
4. 05. 06. 01	
ПП. 05	Концепція сталого розвитку людського суспільства
1. 15. 03. 01	Концепція формування цілісної державної системи гарантування прав кожної людини на надійну безпеку
4. 04. 06. 03	
3. 31. 08. 01	
ПП. 06	Теоретичні основи єдиної системи безпеки в державі
1. 14. 18. 01	Соціальний захист потерпілих в умовах сучасного техногенного середовища
4. 04. 06. 04	
3. 31. 08. 02	
3. 01. 05. 04	Поняття про травматизм виробничого та побутового характеру
3. 01. 05. 05	Поняття про виробничі шкідливості та професійні захворювання

В якості завдань формування культури безпеки студентів можна визначити наступні:

Забезпечення мотивації до безпечної поведінки.

У процесі виховання людини під впливом соціальних, педагогічних і інших факторів реалізуються її особистісні схильності. Формування оптимального типу мотивації до безпечної поведінки є фундаментом, на якому базується подальше підвищення надійності та безпеки взаємодії людини з техногенним середовищем.

2. Формування системи компетенцій, знань, умінь і навичок безпечної

поведінки та переконаності в їхній істинності. Тільки оволодіння основними цінностями культури безпеки та їхнє безумовне застосування може гарантувати безпечне існування людини в техносфері. Оскільки техногенне середовище концентрує більш значну кількість небезпек, рівень розвитку особистісних якостей, спрямованих на їхнє подолання, буде визначати ефективність діяльності людини в даній сфері.

3. Психологічна підготовка до безпечного поводження.

Найчастіше люди виявляються психологічно непідготовленими до дії в екстремальних ситуаціях. Але ж психологічна стійкість у небезпечних ситуаціях є вирішальним чинником їхнього виживання. Під час небезпеки на людей діють психотравмуючі обставини – комплекс надсильних подразнень, які порушують звичайну психічну діяльність. При цьому важливу роль відіграють всі категорії психічної діяльності. Наскільки адекватно відбувається відбиття дійсності у свідомості через відчуття і сприйняття, поновлення цього відбиття в пам'яті, узагальнення та переробка властивостей дійсності через уяву та мислення, настільки адекватно і ухвалене рішення. Усвідомлення ситуації і адекватність поведінки при несподіваній загрозі для життя різко знижуються і залежать від уроджених особливостей особистості, її установок, типу нервової системи і низці інших психобіологічних показників. Однак реально підготувати людину до адекватного поводження у випадку виникнення непередбачених ситуацій, пов'язаних з загрозою для життя, сформувати стресостійкість, психологічні якості, що дозволяють адекватно оцінювати обстановку, приймати швидкі та правильні рішення і не втрачати самовладання в небезпечних ситуаціях, володіти власними емоціями дуже не просто. Таке завдання можливо реалізувати лише через застосування відповідного набору методів, зміст яких визначається сучасною психологією в процесі підготовки людини до безпечного функціонування в техносфері.

4. Забезпечення фізичної підготовки до дій в екстремальних умовах.

Фізичними якостями прийнято називати вроджені (успадковані генетично) орфо функціональні якості, завдяки яким можлива фізична (матеріально виражена) активність індивідуума, що одержує свій повний прояв у його доцільній руховій діяльності. Відомо, що до основних фізичних якостей відносять м'язову силу, швидкість, витривалість, гнучкість і спритність. Для їхнього розвитку необхідно створювати певні умови діяльності, використовуючи відповідні фізичні вправи на швидкість, силу тощо. Однак ефект тренування цих здатностей залежить також від індивідуальної норми реакції на зовнішні навантаження. Суб'єкти формування безпечної поведінки повинні добре знати основні засоби та методи розвитку різних рухових якостей, а також способи організації занять. У цьому випадку можливо точніше підібрати оптимальне сполучення засобів, форм і методів удосконалювання стосовно до конкретних умов.

5. Розвиток творчої готовності до безпечної життєдіяльності.

6. Засвоєння досвіду самоконтролю в забезпеченні безпечної життєдіяльності.

Необхідність усунення існуючих недоліків підготовки фахівців з вищою

освітою потребує визначення однієї з головних проблем сучасного суспільства – накреслення підходів до трансформації системи виховання культури безпеки студентів особливо технічних ВНЗ, які задовольнятимуть існуючим психолого-педагогічним умовам і нормам. Такі підходи, передусім, повинні бути спрямовані на розвиток творчих здібностей особи, вміння знаходити вірне рішення в нестандартних ситуаціях, самостійно і творчо мислити, адаптуватися до умов, які швидко змінюються. Як показує практика, на сучасному етапі розвитку цивілізації суспільству важливо підготувати не лише кваліфікованих фахівців в будь – якій області господарювання, але й навчити їх бачити, оцінювати, не провокувати, а попереджувати небезпеки, які виникають в процесі життєдіяльності людства. Такий стан освіти може бути забезпечено тільки за умов підвищення рівня індивідуальної культури безпеки, в першу чергу, окремої особи і на такому тлі суспільства в цілому.

Знання та досвід досягнення особистої безпеки, проходячи через розум і психіку людей, сприяють формуванню їм необхідних для цього регуляторів поведіння, що є, головним чином, гарантом безпеки соціуму.

Тому основним завданням засвоєння дисципліни вступ до спеціальності при підготовці бакалаврів за напрямом «Охорона праці» повинно бути не тільки і не стільки загальне їх інформування про жахливий стан охорони праці на підприємствах нашої країни, а формування нової професійної культури – культури безпеки, як фундаменту для засвоєння усіх дисциплін блоку професійної підготовки. Саме оволодіння культурою безпеки, її принципами, закликає забезпечити формування нового, сучасного світогляду на ставлення до постійної турботи щодо збереження життя і здоров'я людей у процесі праці та побуті.

Такий підхід значно ефективніший ніж традиційне викладання в цій дисципліні історії становлення охорони праці як науки та констатація з наведенням конкретних цифр жахливого становища з безпеки праці на виробництвах різних галузей господарства країни та їх порівняння з аналогічними показниками провідних країн світу.

Висновок. Вивчення культури безпеки, як вступу до спеціальності бакалаврів напряму підготовки «Охорона праці», забезпечить формування загальної філософії при реалізації професійної діяльності фахівців з охорони праці, які, в першу чергу, повинні забезпечити превентивний аналіз небезпек на виробництві, постійну профілактику виробничого травматизму та професійних захворювань, із забезпеченням неухватного удосконалення системи управління охороною праці на підприємствах.

Список використаних джерел

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 13.12.2006 р. № 1719 «Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр».
2. Галузевий стандарт вищої освіти України, затверджений Наказом МОН України № 320 від 10.04.2009 р.

Аннотация

ФОРМИРОВАНИЕ КУЛЬТУРЫ БЕЗОПАСНОСТИ У БУДУЮЩИХ БАКАЛАВРОВ НАПРАВЛЕНИЯ «ОХРАНА ТРУДА»

Третьяков О.В., Дашковська О.В.

Обоснована необходимость изучения культуры безопасности для формирования общей философии при реализации профессиональной деятельности специалистов по охране труда.

Abstract

CULTURE OF SAFETY IN FUTURE BACHELOR "HEALTH"

O. Tretyakov O. Dashkovska

The necessity of studying the safety culture for the formation of a common philosophy of professional activities OSH specialists.